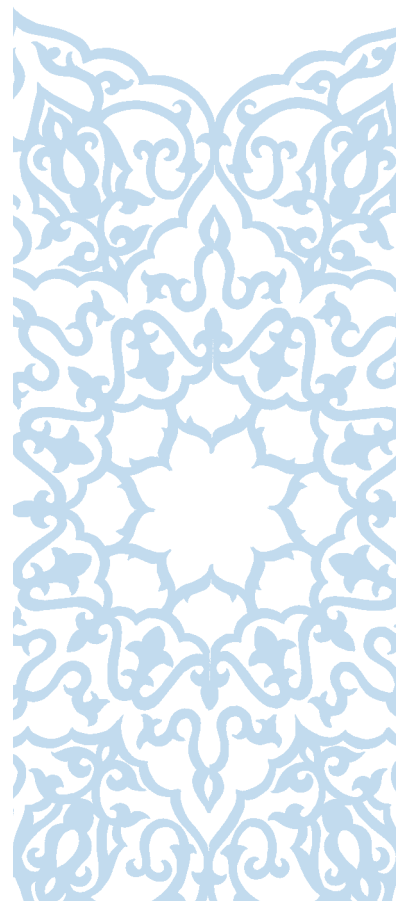
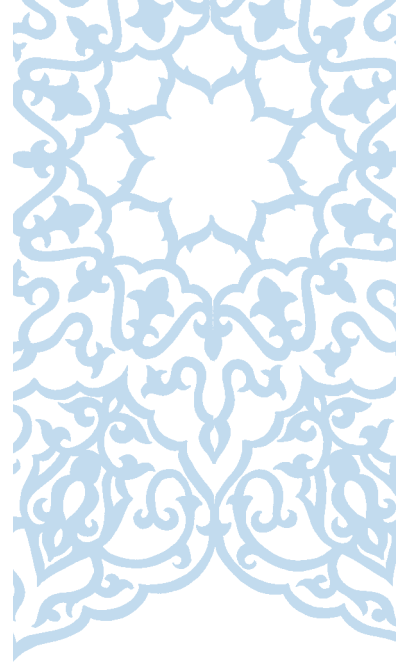

- ◆ Sirkku Aboulfaouz
- ◆ Mariam Hammoud-Rouhe
 - ◆ Suaad Onnisekä
 - ◆ Hajar Sorsa

Salam – islams väg

5–6

UTBILDNINGSTYRELSEN

Till läsaren

Salam – islams väg 5–6 är den tredje delen i en serie läroböcker om den islamska religionen. Innehållet bygger på läroplanen för den grundläggande utbildningen.

Tvillingarna Fatima och Adam, som är bekanta för läsarna från de tidigare delarna, funderar på muslimernas liv i det finländska samhället och lär sig mer om islam via sin vardag. Temana behandlas via berättelser och teckningar samt via facktext, fotografier och bildtexter.

Boken fördjupar elevernas kunskaper om islams grunder, Koranen, profeten Muhammeds liv och islamsk etik och ger också grundläggande kunskaper om bokens folk. De rikliga illustrationerna och uppgifterna i slutet av varje kapitel hjälper eleverna att fundera på religionsrelaterade frågor som väcks hos dem via egna upplevelser och händelserna i världen. Eleverna gör i huvudsak uppgifterna i sina häften, men det finns också samtals- och dramauppgifter.

Läroboken är indelad i åtta kapitel enligt tema. Boken kan användas i sammansatta klasser enligt alterneringsprincipen. Läraren kan själv välja utifrån gruppens behov i vilken ordning och när under läsåret han eller hon tar upp varje temaområde. En nyhet är en ordlista i slutet av boken över de arabiska termer som används i boken.

Till boken hör dessutom en webbplats med mer material för islamundervisningen. Där finns bland annat en separat del med textavsnitt om islamskt uppförande och tilläggsuppgifter för differentiering av undervisningen.

För läraren finns det också en elektronisk lärarhandledning till stöd för planeringen av arbetet. Den hjälper läraren att förklara translitteration, ger bakgrundsmaterial och konkreta undervisningstips samt preciserar målen. Handledningen publiceras på adressen www.edu.fi/salam.

December 2014

Sirkku Aboulfaouz, Mariam Hammoud-Rouhe,
Suaad Onniselkä och Hajar Sorsa

© Utbildningsstyrelsen och författarna

Utbildningsstyrelsen
PB 380
00531 Helsingfors
www.oph.fi/svenska/bokhandel

Översättning: Lingsoft Language Management
Layout: DA Graphics
Pämbild: Isra Hamdon
Fotografier och teckningar finns förtecknade på sidan 216.

De svenska utdragen ur Koranen är tagna ur Mohammed Knut Bernströms översättning av Koranen, utgiven av Proprius förlag 1998.

ISBN 978-952-13-6249-1

Tryck:
Juvenes Print – Suomen yliopistopaino Oy
Helsingfors 2017

KOPIERINGSVILLKOR

Detta är en lärobok, skyddad enligt lagen om upphovsrätt (404/61). Det är förbjudet att kopiera verket utan tillstånd. Kontrollera att er läroanstalt har giltigt kopieringstillstånd. Mer information fås av upphovsrättsorganisationen Kopiosto ry, www.kopiosto.fi.

Digital kopiering av boken eller delar av den är absolut förbjuden.

Innehåll

Till läsaren

3

1. Islam i världen

1.1	Islam är en världsreligion	10
1.2	Islam i Finland	14
1.3	Muslimerna som samhällsmedlemmar	18
1.4	Kvinnorna inom islam	21
1.5	Den islamska kulturen	25
1.6	Islams mångfald	31

2. Islams grunder

2.1	Trons grunder	36
2.2	Guds enhet	40
2.3	Vad är shirk?	44
2.4	Religiösa skyldigheter	47
2.5	Undantag från skyldigheterna	52
2.6	Kamp	54
2.7	Livet efter döden	57

3. Profeten Muhammed

3.1	Profetens personlighet	62
3.2	Profeten som far och morfar	65
3.3	Profeten som make	68
3.4	Profetens följeslagare	72
3.5	Profetens tradition	78
3.6	Flytten till Medina och återkomsten till Mekka	81
3.7	Den sista vallfärden	85

4. Islam och övriga religioner

4.1	Ibrahims barn	90
4.2	Judendomen	93
4.3	Kristendomen	97
4.4	Islam och bokens folk	102
4.5	Andra världsåskådningar	106
4.6	Tolerans	109

5. Koranen

5.1	Insamling och uppbyggnad	114
5.2	Att läsa Koranen på rätt sätt	117
5.3	Tronens vers	121
5.4	Suran Baktalaren	124
5.5	Suran Den minsta hjälp	126
5.6	Suran Sanningens förnekare	128
5.7	Suran Ett tvinnat rep	131
5.8	Suran Den flyende tiden	134
5.9	Suran Tävlan i rikedom	136
5.10	Kvinnorna i Koranen	139
5.11	Ynglingarna i grottan	143

6. Bönen

6.1	Rituell renhet	148
6.2	Avsikt	151
6.3	Fem gånger per dag	154
6.4	På resa	157
6.5	Andra böner	160
6.6	Fatima ber inte i dag	162

7. Profeternas berättelser

7.1	Profeternas uppgifter	168
7.2	Idris	170
7.3	Shu'ayb	173
7.4	Musa	175
7.5	Dawud	179
7.6	Zakariya	182
7.7	Isa	185

8. Islamsk etik

8.1	Etik och moral	190
8.2	Den rätta vägen – sharia	194
8.3	Halal och haram	197
8.4	Varför finns det förbud?	200
8.5	Islamskt uppförande	203
8.6	Att behärska sitt uppförande	206
8.7	Behandling av djur	209

Ordlista

212

1. Islam i världen

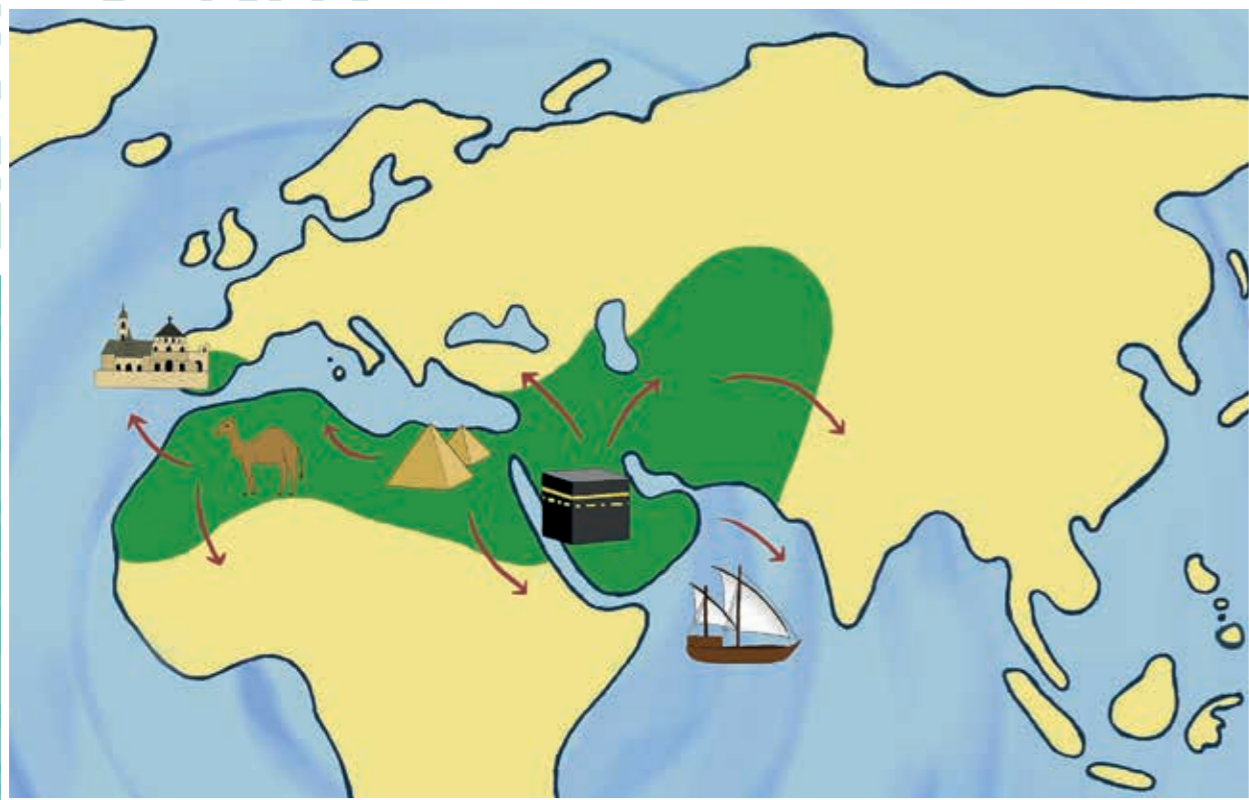
- Islam är en världsreligion
- Islam i Finland
- Muslimerna som samhällsmedlemmar
- Kvinnorna inom islam
- Den islamska kulturen
- Islams mångfald

Islam är en världsreligion

Den islamska religionen är lika gammal som mänskligheten. Under tidernas lopp har de profeter som nämns i bland annat Bibeln, Tora och Koranen lärt sina folk att tro på en enda Gud. Människorna har trott och sedan glömt sin religion, tills nästa profet har kommit med samma budskap.

Profeten Muhammed var en av dessa profeter och han började förkunna islam i Mekka på 600-talet. I början fanns det bara några utöver Profeten som trodde på en enda Gud, och när Profeten flyttade till Medina fanns det inte mer än några hundra muslimer.

Nu, 1 400 år senare, är islam en snabbt växande världsreligion. Det finns muslimer överallt och nästan var fjärde person man möter i världen är muslim.

På 1 000-talet sträckte sig den islamska världen redan från afrikanska västkusten till Indien och från norra Sahara ända till Centralasien.

umma Den islamska familjen: alla världens muslimer är syskon i tron.

Det finns över sju miljarder människor i världen. Cirka 1,6 miljarder, det vill säga 1 600 miljoner, av dem är muslimer – 300 gånger Finlands invånarantal.

MUSLIMERNA I EUROPA

Efter 1800-talet har miljontals muslimer flyttat från Nordafrika, Mellanöstern och exempelvis Pakistan och Bangladesh till Europa och andra världsdelar, främst för att arbeta.

Exempelvis i Frankrike finns det fem miljoner muslimer, lika många som antalet invånare i Finland. I Storbritannien bor det nästan tre miljoner muslimer och i Kina tjugo miljoner. I Ryssland är ungefär en tiondel av befolkningen muslimer.

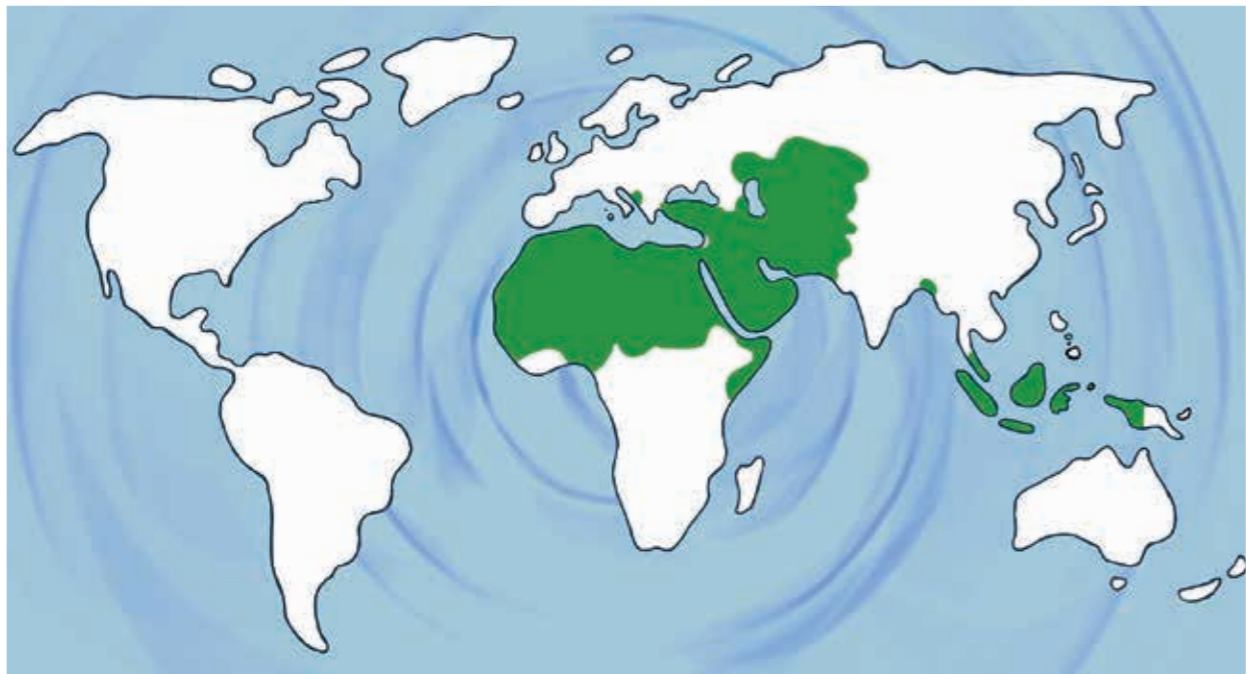
I många europeiska huvudstäder, såsom Paris, London och Berlin, finns ett stort antal moskéer och flera stadsdelar där en stor del av invånarna är muslimer.

I Norden finns det nästan en miljon muslimer. I Finland finns det cirka 60 000 muslimer och antalet ökar varje år.

Läraren startade projektorn och visade en karta över de länder där det finns flest muslimer. Elevernas uppgift var att placera länderna i storleksordning enligt invånarantalet. Adam räckte självsäkert upp handen: det finns mest muslimer i Saudiarabien. Läraren skakade på huvudet och berättade att Saudiarabien ligger först på femtonde plats. Hajar föreslog Somalia, men det finns hela 25 länder med större muslimsk befolkning.

Eleverna räckte ivrigt upp handen och föreslog olika länder. Det tog ändå lång tid att hitta landet med flest muslimer. Det är Indonesien, där det bor över 200 miljoner muslimer. Vilken överraskning! Efter många felaktiga gissningar kom klassen fram till att de följande länderna på listan ska vara Pakistan, Indien och Bangladesh.

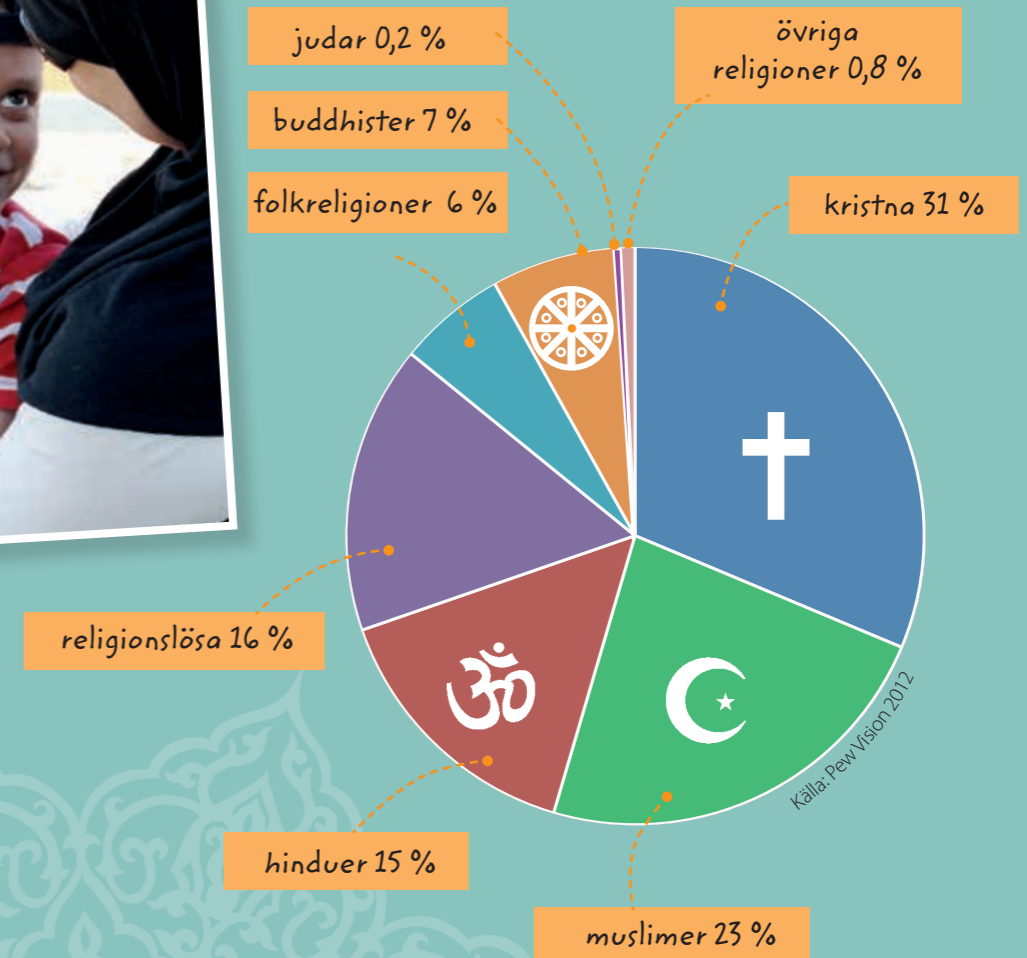
"Subhanallah, så många vi är! Vad fint att tillhöra en så stor umma, islamsk familj", konstaterade Hajar med ett skratt, "jag har alltså inte bara två bröder, utan 1 600 miljoner bröder och systrar i tron!"

Det finns många länder där över hälften av invånarna är muslimer.

Islam är världens näst största religion efter kristendomen.

Uppgifter

1. Hur mycket har antalet muslimer ökat på 1 400 år?
2. I vilka länder finns det betydande muslimska minoriteter?
3. Fundera på vad det innebär att höra till umma, alltså vad det betyder att vara systrar och bröder i tron.
4. Studera cirkeln ovan.
 - a) Hur stor andel av världens befolkning är religionslös?
 - b) Vad innebär det att vara religionslös?

Islam i Finland

Muslimer i Finland redan på 1800-talet

Det har länge funnits muslimer i Finland. De första muslimerna kom till vårt land från Ryssland i slutet av 1800-talet. Cirka 800–900 tatariska handelsmän flyttade till Finland, som då var en del av Ryssland. De bosatte sig i Helsingfors, Tammerfors, Åbo och Villmanstrand. När Finland hade blivit självständigt grundade de ett religiöst samfund år 1925, Muhammedanska församlingen i Finland, vars nuvarande namn är Suomen Islam-seurakunta.

Tatarerna har varit en del av det finländska samhället i mer än hundra år och har anpassat sig väl. Exempelvis under vinterkriget och fortsättningskriget stred över 150 tatariska män i de finländska trupperna och tiotals blev sårade eller dog när de försvarade Finlands självständighet. Också tatariska kvinnor arbetade som frivilliga hjälpare under kriget.

Att återvända till islam
Inom islam menar man att alla föds som muslimer. Föräldrarna uppfostrar barnet till sin egen religion. Om barnet som vuxen omvänder sig till islam, anses han eller hon ha återvänt till sin ursprungliga religion.

Ett av den finländska islamförsamlingens bönehus finns i Helsingfors i hörnet av Fredriksgatan och Nylandsgatan. På byggnadens tak finns den islamska månskärnan och på ytterväggen finns den vackra arabiska texten *la ilaha illallah Muhammad rasulullah*, det vill säga "Det finns ingen annan Gud än Allah och Muhammed är Hans sändebud".

Antalet muslimer i Finland ökar

Antalet muslimer i Finland ökar ständigt. På 1960–70-talet flyttade muslimer från Mellanöstern och Nordafrika till Finland för att studera och arbeta. På 1990-talet kom familjer som hade flytt undan kriget i bland annat Somalia, före detta Jugoslavien, Afghanistan och Irak. På 2000-talet har muslimer kommit till Finland för att arbeta och studera samt för

att återförenas med familjemedlemmar som har kommit tidigare till Finland.

Dessutom finns det personer som har återvänt till islam, både män och kvinnor. De har ofta bekantat sig med Koranen eller med muslimer och på det sättet lärt sig om islam. Också en urfinsk person kan vara muslim och en muslim kan vara finländare.

moské Det finns bara några moskéer i Finland, men vanligen kallas också bönehusen för moskéer, även om de inte har någon minaret. I bönehusen ordnas samma aktiviteter som i de egentliga moskéerna, till exempel koranskolor och föreläsningar.

Den trämoské som tatarerna byggde i Träskända i början av 1940-talet är Finlands första moské. Den har också en liten minaret.

Zainab och hennes vänner deltog i ett evenemang som ordnades av Islamska rådet i Finland (SINE), där islamska samfund presenterade sina egna evenemang. Över tusen ungdomar deltog. Föreläsningarna och presentationerna var intressanta och Zainab lyssnade noga.

Under pausen gick Zainab runt bland utställningsborden för att få veta vilka slags aktiviteter det finns för muslimer i Finland. Hon tog med sig broschyrer om barnläger till sina syskon och köpte små målarböcker med islamska bilder. Till sin mamma tänkte Zainab ge en vacker brosch och en broschyr om en bakningskurs. Till sin pappa köpte hon en liten myskflaska, för hon ville komma ihåg alla på något sätt. Till sig själv köpte hon en resebönmatta och tog en broschyr om en kommande föreläsningsserie.

Efter pausen fortsatte programmet med tre muslimer som berättade om sin väg till islam.

Heikki var en 50-årig man som i många år hade drömt att han gick till en moské. Drömmen gav honom ingen ro, tills han för ett år sedan verkligen gick till en moské. Han frågade den första han mötte vad i all världen muslimerna gör i moskéerna. Svaret fick Heikki att börja studera islam, och han läste trosbekännelsen för ett par månader sedan. Han lär sig mer om islam lite i taget.

Den andra berättaren var Aicha, som hade flyttat från Egypten till Finland med sin familj som 10-åring.

Hon hade alltid tyckt att Guds enhet är viktig och ville leva ett fridfullt, drog- och alkoholfritt liv. Även om hon ofta blev tvungen att vara annorlunda än andra människor i Finland och tacka nej till många av vännernas kvällsaktiviteter, kände Aicha att Finland var hennes andra hemland vid sidan av Egypten. Nu arbetar hon som barnmorska och har egen familj.

Den tredje personen på scenen var en mycket sportig trettioåring vid namn Bilal. Han berättade att han var född och uppvuxen i Storbritannien. Hans föräldrar kom från Bangladesh. Bilal studerade till diplomingenjör och kom till Finland för att arbeta på ett internationellt företag. Där lärde Bilal känna en av sina arbetskamrater och blev förvånad när han hörde att denna var en hängiven muslim. Tillsammans med arbetskamraten blev Bilal igen bekant med sin barndomsreligion. Föräldrarna blev förvånade och lyckliga över att islam blev en del av Bilals dagliga liv. Det gick inte en dag utan att Bilal tackade Allah för att ha lett in honom på den rätta vägen och för den nya vännen som han hade lärt känna på arbetsplatsen.

När dagen var slut gick Zainab hem och funderade glatt på hur fint det var att vara muslim. Även om det inte finns så många muslimer i Finland, ordnas det allt fler evenemang och aktiviteter för muslimer här. Familjen blev mycket glad över Zainabs små presenter och mamma bokade plats på nästa månads föreläsning åt sig och Zainab.

Flera samfund strävar efter att förbättra muslimernas ställning i Finland genom att ordna aktiviteter och driva muslimernas intressen i samhället.

Förutom i huvudstadsregionen finns det bönehus bland annat i Åbo, Jyväskylä, Joensuu och Vasa, där muslimerna samlas för att be och samtala.

I moskéerna ordnas koranskolor, undervisning i arabiska, föreläsningar, gemensamma måltider under ramadan och andra evenemang. Även vällfärderna företas med hjälp av samfunden och en gruppledare som de har utsett.

I Finland finns också olika organisationer för muslimer. Islamiska rådet i Finland (SINE) samarbetar med finska staten. Också unga muslimer i Finland ordnar olika slags evenemang: mångkulturella läger, pojkkvällar, flickträffar och föreläsningar. Verksamheten är oftast finskspråkig men i Vasa finns det en del aktiva ungdomar som talar svenska.

Uppgifter

1. Hur har muslimer kommit till Finland? Gör en tidslinje.
2. Planera ett evenemang för muslimer och gör en affisch om det.
3. Framför parvis en situation där en person ni möter på gatan är intresserad av islam och ställer knepiga frågor. Den ena ställer frågorna och den andra svarar så gott den kan. Byt roller eller framför situationen för hela klassen.
4. Fundera på hur islam syns i Finland.

Muslimerna som samhällsmedlemmar

Adam och Fatima gick tillsammans hem från skolan. När de kom hem ropade de i tamburen om någon var hemma. Ingen svarade. "Mamma är sällan hemma när vi kommer från skolan", sade Adam till Fatima. "Så är det", medgav Fatima tyst. "Men vi är ju redan stora och kan värma mat själva och göra våra läxor", sade hon sedan lite gladare och tog fram en ask med mat som mamma hade lagat till dem och lagt i kylskåpet.

När de hade ätit lämnade Adam sina kärler på matbordet och gick till sitt rum för att spela på datorn. Då kom mamma hem. "Al salamu alaikum", ropade hon glatt vid dörren. "Vad är det? Har ni haft en dålig dag?", frågade mamma när hon hörde barnens dämpade hälsning.

"Al hamdulillah. Det var en helt vanlig dag. Det kändes bara tråkigt att komma hem när ingen var hemma", svarade Adam. "Kära barn, vad tråkigt att

det känns så. Men som du vet arbetar jag för att också min arbetsinsats behövs i den här familjen", svarade mamma.

"Kan du inte vara hemma och få arbetslöshetsunderstöd? Jag har hört att man kan göra så." "Men det skulle ju inte vara rätt om jag ändå har möjlighet att arbeta. Arbetslöshetsunderstödet är till för personer som inte har lyckats få jobb trots att de har försökt. Det skulle vara som om jag låtsades vara så hjälplös att jag inte kan sätta mina kärler i diskmaskinen själv, även om jag egentligen bara är lat och tycker att det skulle vara trevligt om någon annan gjorde det", sade mamma.

"Oj då", sade Adam och rodnade och gick till köket för att sätta sina kärler i diskmaskinen. "Fatima och du är redan stora skolbarn och måste också göra er andel av hushållsarbetet. Jag vill arbeta utanför hemmet och ha ett arbete som motsvarar min

utbildning. Jag tycker också att det nu är min tur att betala skatt och på så sätt ge andra möjlighet att studera gratis", fortsatte mamma.

"Måste alla betala skatt?", frågade Adam. "Jo", svarade mamma. "Men om man har mycket låg lön är också skatten riktigt låg." "Vem får pengarna?", fortsatte Adam. "Pengarna går till finska staten. Riksdagen och regeringen beslutar tillsammans vad pengarna ska användas till. Med hjälp av skattepengarna kan alla finländare få till exempel gratis grundläggande utbildning och biblioteksservice. Också hälsovår-

den stöds så att avgifterna hålls låga. Staten kan betala olika slags stöd till dem vars pengar inte räcker till. Det lönar sig att rösta på sin egen kandidat i riksdagsvalet, så att man kan påverka hur de gemensamma pengarna används och hurdana lagar som stiftas. Det har betydelse hurdana lagar och beslut riksdagen fattar. De påverkar vårt liv och vilka rättigheter, skyldigheter och begränsningar vi har."

"Jag ska bli riksdagsledamot", funderade Adam. Mamma började skratta. "Inshallah. Vi får se om du tycker så fortfarande när du blir vuxen."

ALLMOSAN EN GEMENSAM FÖRMÅN

Enligt Koranen ska muslimerna betala 2,5 procent av sina överblivna pengar i allmosa. Dessa pengar används till behövande.

Det finländska sociala trygghetssystemet påminner mycket om den islamska statens ideal om att ta hand om de svagare i samhället.

Kvinnorna inom islam

Zainab och mamma Mariam kom till föreläsningen om kvinnans ställning inom islam, där det också hölls en modevisning med huvuddukar. Zainab blev överraskad när hon hörde att många i västländerna anser att huvudduken är ett tecken på att muslimska kvinnor behandlas illa eller har en sämre ställning i samhället. "Mamma, varför tycker en del att huvudduken betyder att vi inte får göra vad vi själva vill?" Mamma förklarade att det ibland anses att det är männen som har beslutat att kvinnor ska ha huvudduk och inte kvinnorna själva. Om man tänker så kan man tycka att kvinnor som använder huvudduk är underordnade.

En del anser att huvudduken inte är en europeisk sed, även om många kvinnor exempelvis inom den ortodoxa kyrkan döljer sitt huvud. Liksom i västländerna diskuteras användningen av hijab mycket också i den islamska världen.

"Jag bär nog huvudduk för att jag vill det själv!" utbrast Zainab. "Eftersom jag är muslim är den en del av mig, men jag är också finländare och därmed europeé. Via mig är det då en europeisk sed att bära huvudduk." "Du har rätt", lugnade mamma. "För många muslimska kvinnor innebär huvudduken självständighet och frihet att besluta om sin religiösa övertygelse."

Numera erbjuder vissa arbetsgivare en huvudduk som hör till arbetsklädseln.

Anas har berättat att en ansar tiggde av profeten Muhammed. Profeten frågade om mannen inte hade någon egendom i sitt hus. När ansar svarade att han bara hade ett tygstycke att klä sig i och vila på och en träskål att dricka ur, bad Profeten mannen ta med sig sakerna till honom.

När mannen kom med sakerna, tog Profeten dem och frågade: "Vem vill köpa de här?" När någon bjöd en dirham, bad han om två eller tre. "Vem bjuder mer än en dirham?" Profeten gav sakerna till en man som bjöd två dirham. Sedan gav han pengarna till ansar och sa: "Köp mat till din familj för en

dirham och en yxa för den andra. Kom till mig med yxan."

När mannen kom med yxan, tog Guds sändebud tag om skaftet och sa: "Gå och hugg ved och sälj den, och kom inte tillbaka på två veckor."

Mannen gick iväg för att hugga ved och sålde den. När han hade tjänat tio dirham kom han tillbaka. För en del av pengarna köpte han ett tygstycke och för en del mat. Då sade Guds sändebud: "Det här är bättre för dig än att tigga. Det syns i ditt ansikte på den yttersta dagen." (Abu Dawud)

I berättelsen ovan förklarar profeten Muhammed för en tiggare via ett exempel att ingen ska låta sig nedslås i en situation som känns svår eller till och med övermäktig. Man ska alltid försöka. Ofta blir man också belönad, om inte på annat sätt så åtminstone genom att man får känna att man har försökt sitt bästa.

ansar Ansar var invånare i Medina som tog emot muslimerna från Mekka. Det arabiska ordet betyder beskyddare eller hjälpare.

dirham Myntenhet under Profetens tid

Uppgifter

1. Till barns skyldigheter hör inte att skaffa pengar eller försörja sig och sin familj. Vad har barn för skyldigheter som de bör arbeta flitigt för utan att ge upp?
2. Alla som arbetar betalar en del av sin lön i skatt till staten.
 - a) Till vad används skattepengarna?
 - b) Vad är gemensamt för användningen av skattepengar och den islamska allmosan?
3. Hur kan du som skolelev påverka vad ni gör i skolan?
4. Varför är det så viktigt inom islam att försörja sig själv?

Zainab grubblade på det som mamma hade sagt. "Men mamma, varför är kvinnans ställning i många muslimska länder inte sådan som den borde vara enligt islam?" Mamma suckade djupt och svarade: "Det är så mycket som inverkar. I sådana länder finns det vanligen också andra samhällsproblem som gör att alla lider. Om all tid går till att trygga basbehoven, såsom att skaffa mat, är de mänskliga rättigheterna inte det första man tänker på. Inom islam uppmanas alla att studera, ta hand om sig själva och arbeta, eftersom det förbättrar livskvaliteten. Därför ska också kvinnorna göra det, med den skillnaden att de inte behöver försörja andra. Om en kvinna ändå beslutar sig för att försörja andra, är det fråga om välgörenhet."

Var och en fullgör de religiösa skyldigheterna för att han eller hon själv vill.

TVISTER OM HUVUDDUKEN

Med hijab avses vanligen kvinnors islamska klädsel och uppförande. Detaljerna i klädseln varierar mellan olika kulturer. I vardagsspråket förenklas hijab ofta och får betydelsen den muslimska kvinnans huvudduk och innebär att håret och bröstet täcks med en rektangulär eller kvadratisk duk. Det kan också avse en större duk som sträcker sig från huvudet till händerna eller till och med ända ner till marken.

I olika länder förhåller man sig på olika sätt till kvinnors islamska klädsel. I Frankrike får man inte använda huvudduk i statliga ämbetsverk och skolor, men i privata skolor är det tillåtet. Bland de islamska länderna var huvuddukar för kvinnor tidigare förbjudna exempelvis vid statliga inrättningar i Turkiet, men 2014 tilläts de igen efter att ha varit förbjudna i nästan hundra år. I Finland är det tillåtet att använda huvudduk, om den inte utgör en risk i arbetet.

SLÖJA

En del muslimska kvinnor täcker inte bara håret utan också ansiktet. Ett klädesplagg som täcker ansiktet kallas för slöja, niqab. I Finland är det tillåtet att använda slöja, men exempelvis i Frankrike får man böter om man använder slöja offentligt. En del muslimer anser att slöja är ett kulturellt fenomen, medan andra ser det som ett tecken på fromhet.

Kvinnans ställning förändras

Innan islam kom hade kvinnorna på Arabiska halvön ytterst få eller inga rättigheter. Kvinnor kunde vanligen inte besluta om sina äktenskap och ärvde ingen egendom. I och med islam ändrades det här. Inom islam förhöll man sig redan från början mycket positivt till kvinnorna.

När profeten Muhammed började få uppenbarelser från Gud, blev hans förtrogna fru Khadija den första som omvände sig till islam. Hon var en förmögen kvinna och stödde sin man också ekonomiskt. Profeten arbetade också för sin fru, som var köpman.

I den islamska historien finns ett stort antal kvinnor som var aktiva i sina samfund och familjer. Till exempel Sumaiya var den första muslim som dog för sin tros skull. Hon var modig och försvarade sina rättigheter.

Inom islam respekteras kvinnan, särskilt som mor. Det har till och med sagts att Paradiset finns vid mors fötter. Alla kvinnor blir ändå inte mammor. Flera av Profetens fruar, som fortsättningsvis respekteras högt inom det muslimska samfundet, fick inga barn, till exempel Aisha.

Enligt islam har kvinnan rätt att utöva sin religion och leva ett gott liv. Kvinnan har rätt att fritt välja sin make och bestämma vilka villkor hon vill att ska ingå i äktenskapsavtalet. Det är tillåtet att använda preventivmedel.

Awra betyder den del av sig själv som man ska täcka. Både män och kvinnor ska täcka sin awra.

Man talar mer om kvinnornas klädsel, men också för män finns särskilda religiösa klädregler.

Den islamska kulturen

Inom islam beslutar kvinnan om sin egendom och ansvarar också för hur den används. Hon ser exempelvis till att betala allmosan.

Den islamska uppfattningen om underhållsskyldighet avviker från den finländska synen. I Finland är både fadern och modern skyldiga att försörja sina barn. Inom islam är det bara männen som har en religiöst förankrad underhållsskyldighet, men i praktiken deltar många kvinnor i försörjningen av familjen.

OLIKA KLÄDSEL, SAMMA VÄRDE

Kvinnans ställning inom islam är mycket mer än kläderna och huvudduken. I Koranen säger Allah att mannen och kvinnan är skapta av samma själ. Det innebär att mannen och kvinnan är likartade innerst inne.

Mannen och kvinnan är jämlika i fråga om andliga och själsliga förmågor och ansvarar själva för sina val och sin religionsutövning.

Uppgifter

1. Hur förhåller man sig i Finland till att muslimska kvinnor använder huvudduk?
2. Varför talas det så mycket om muslimska kvinnors klädsel runt om i världen?
3. Ge ett exempel på hur kvinnans ställning i arabvärlden förändrades när islam blev den rådande religionen.
4. Fundera på varför hijab ser olika ut i olika länder. Hitta på minst två sätt att göra hijab mer lämplig för finländska förhållanden.
5. Fundera på varför kvinnan inte har någon underhållsskyldighet inom islam och hur det påverkar kvinnans ställning i samhället.

Det faktum att Allahs första budskap till profeten Muhammed var "Iqra!", "Läs!", sammanfattar hela Koranens budskap i ett enda ord: kunskap för alla människor. Allah har också gett kunskap som återspeglar Koranen. Sådan kunskap kan människorna upptäcka och samla omkring sig i världsalldet som Allah har skapat. De olika vetenskaperna är sådan kunskap.

Gud gav människan en outsinlig nyfikenhet och vilja att förstå. Med hjälp av dem kan människan begrunda, utforska och förstå världen. Gud gav människan också förmågan att värdesätta skönhet och därmed fick människan olika konstarter.

Civilisationen sprids

Efter Profetens död började småningom en upplysningstid inom hela det islamska riket. Det arabiska språket utvecklades från ett beduinenspråk till ett internationellt vetenskaps- och konstspråk. Vikten av att kunna läsa och skriva framhövdes ytterligare. Skolor grundades runt om i riket för undervisning i såväl religion som andra kunskapsområden. Religion och vetenskap ansågs komplettera varandra.

I den moderna västerländska kulturen finns det en utbredd åsikt om att religion och vetenskap inte hör ihop. Inom islam har tron och vetenskapen, som förklarar och utforskar det som finns, från början varit oskiljaktiga delar av samma verklighet.

Tillverkningen av kaffe av modern typ är antagligen en arabisk uppfinning. På arabiska heter kaffe qahwa. Man tror att araberna rostade kaffebönor redan på 1200-talet. Historien berättar att de första kaféerna grundades i Mekka, och snart fanns de i hela arabvärlden. På 1990-talet började kafékulturen blomstra också i Finland. Särskilt ungdomar blev förtjusta i kaffedrycker smaksatta med mjölkprodukter och smaksirap.

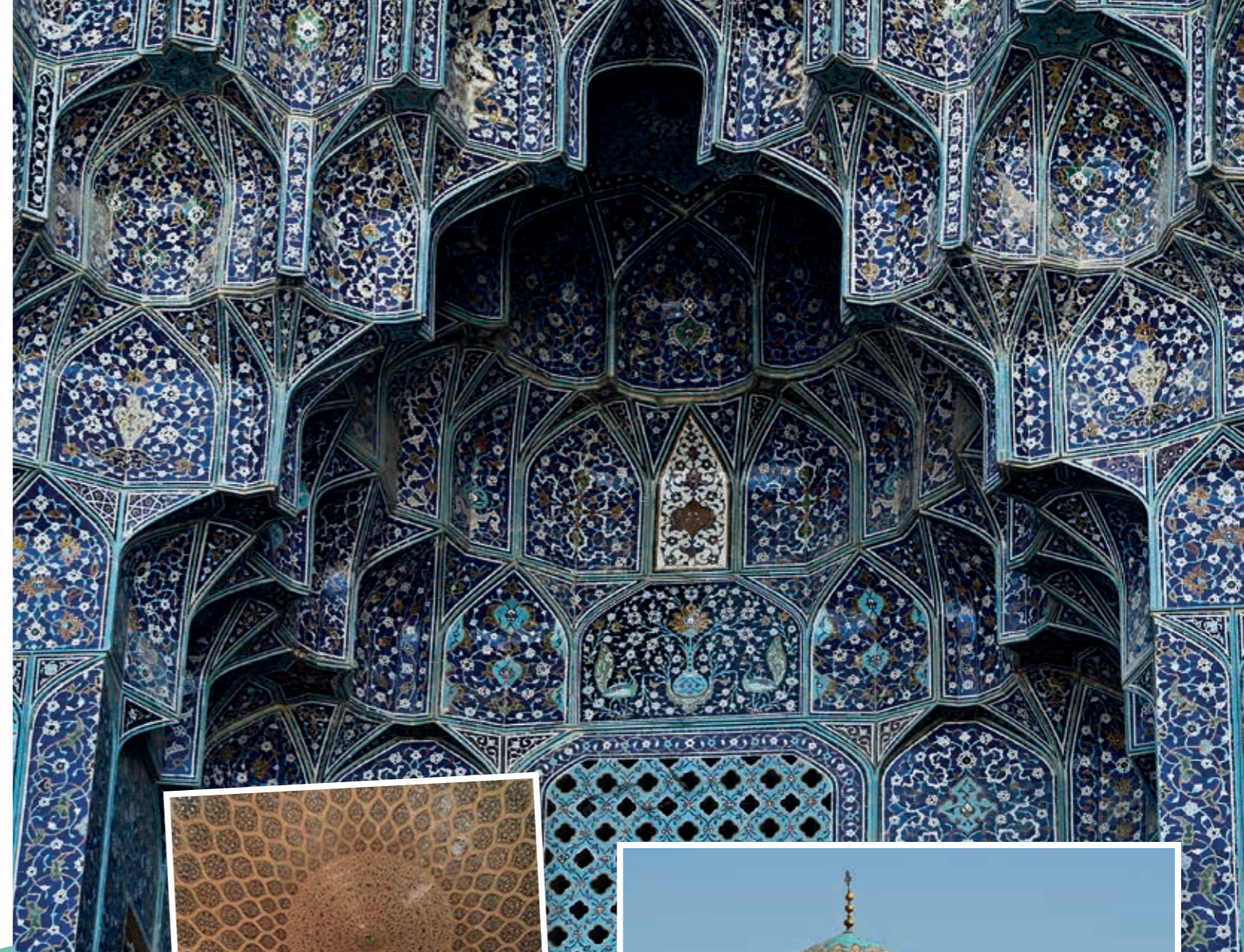
Från och med 700-talet översattes stora mängder litteratur från andra språk till arabiska. Tack vare det har exempelvis många kända verk från antikens Grekland bevarats. Siffersystemet, som härstammar från Indien, utvecklades till det arabiska siffersystemet som vi använder idag.

På 800-talet grundades Vishetens hus, *bait al hikma*, i Bagdad. I dess bibliotek fanns tidens största boksamling på över två miljoner verk. Vishetens hus var världens vetenskapscentrum. Där kunde studerande och forskare studera olika ämnen inom islam, såsom juridik, korantolkning och tradition. De översatte böcker från olika språk och utvecklade matematiken, medicinen, kemin, geografin och många andra vetenskapsgränar.

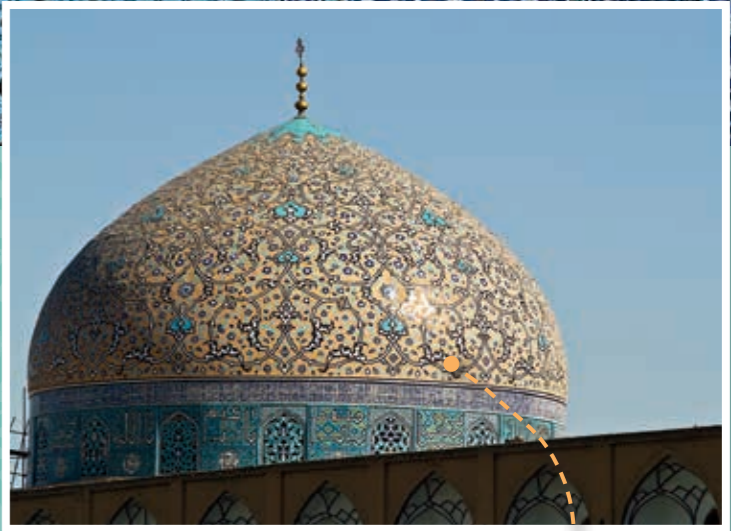
Läkarvetenskapen utvecklades. Ibn Sina, som i Europa är känd som Avicenna, skrev många verk på 900-talet. Hans mest kända verk är *al Qanun fi al tibb*, en medicinsk kanon.

I boken presenterade ibn Sina all medicinsk vetenskap som var känd på den tiden. Boken var det mest inflytelserika medicinska verket på sin tid och den användes i undervisningen i Europa ända till 1600-talet. Numera respekteras ibn Sina som den som fick medicinen att utvecklas i en ny riktning.

Al Ghazali var en av de mest betydelsefulla lärda männen inom teologi och filosofi på 1000-talet och ledare för universitetet i Bagdad. Han föreläste om islamsk teologi, juridik och annat som berörde islam. Han skrev över 70 böcker om vetenskaper och islamsk filosofi.

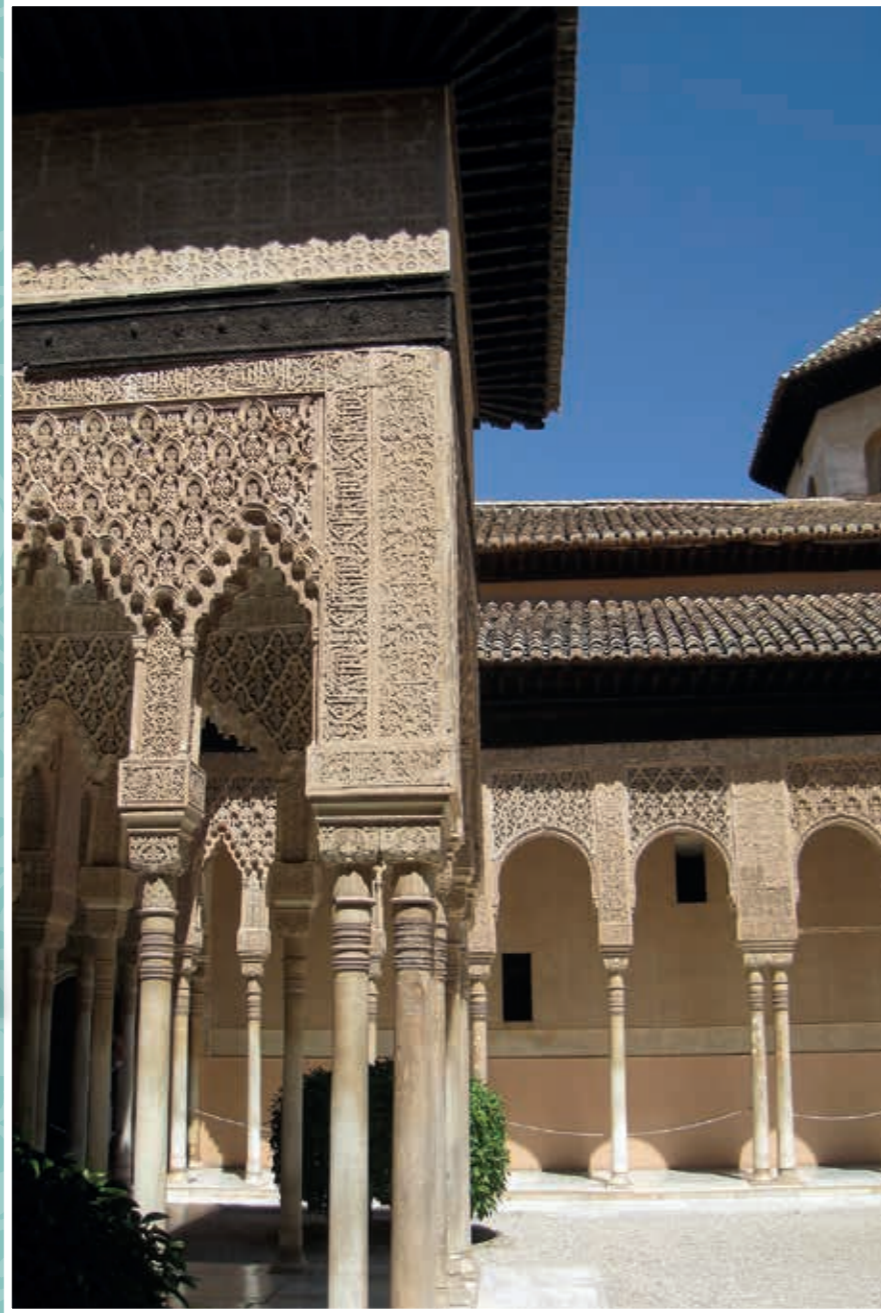
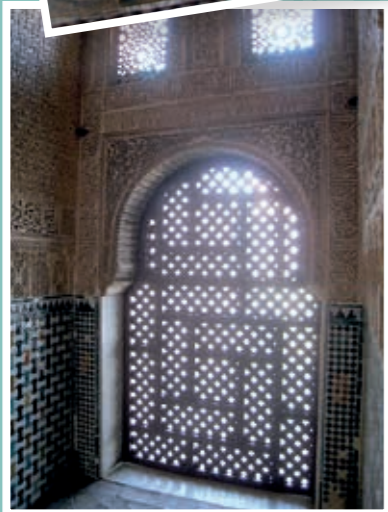

al Qanun fi al tibb

mosaik

keramik

Europas mest kända byggnad inom islamsk arkitektur är palatset Alhambra i Spanien, som araberna ursprungligen byggde som en liten fästning år 889 när de hade invaderat Pyreneiska halvön.

Den islamska konsten kombinerar olika kulturer och återspeglar konsten i den egna regionen. En gemensam nämnare är den stiliserade arabiska skriften, kalligrafin, och beundran för symmetri, det vill säga regelbundna mönster.

Lyrik var en del av den arabiska traditionen redan före islam. Det var ett sätt att överföra muntlig tradition från generation till generation. Därför undervisade man Koranen så att människor lärde sig den utantill. Koranen betyder recitationen, alltså uppläsningen. De sju sätten att recitera Koranen utgick från arabiska dialekter.

När Koranen skrevs ner utvecklades bokbindarkonsten och kalligrafin, det vill säga den dekorativa skriften. Kalligrafi blev en populär konstform som kombinerade lyrik, kunskapsförmedling och skönhet. Den var ett sätt att pris Gud. Kalligrafiska verk var en stor ögonfröjd även för dem som inte kunde läsa. Ur kalligrafin utvecklades också metoden att skriva texten som en bild.

Typiskt för den islamska konsten är att människor inte avbildas. Konstnärer utvecklade alternativ till att avbilda människor och utsmyckade till exempel byggnader med kalligrafi.

I många viktiga byggnader, såsom moskéer, skolor och ämbetsverk, dekorerades vägarna med keramiska plattor och mosaik med utdrag ur Koranen. Keramiken utvecklades mer inom det islamska riket än i de omgivande kulturerna.

Liksom inom all konst spreds stilistiska intryck när rikena blev större. Intrycken spred sig även via handeln. Keramiken tog stilistiska och tekniska intryck särskilt från Kina. Islamsk keramik var en omtyckt lyxprodukt speciellt i Europa.

I Kina är moskéerna en kombination av traditionell kinesisk arkitektur och islamsk konst.

Moskéer och palats var arkitektoniska mästerverk som förenade vetenskap och konst. Arkitekturen var matematiskt symmetrisk och dekorativ. Arkitekterna utvecklade nya byggnadstekniska lösningar som var både praktiska och vackra. De bästa exemplen är sirliga minareter och kupoler.

Att väva mattor var den mest kända av de traditionella islamska konstformerna. Mattor

såldes till många länder i både öst och väst. Mattorna var mönstrade och färgglada. Särskilt förr i tiden innehöll de många symboler. Exempelvis en cirkel eller punkt i mitten av mattan var en symbol för att det finns en enda Gud som står över allt annat. Mattor används fortfarande på många sätt: som vanliga mattor, bönemattor och väskor.

Uppgifter

1. Skriv ner varför konsten och vetenskapen började utvecklas i den islamska världen.
2. Titta på bilderna på sidorna 27 och 28. Till vad har keramiska plattor och mosaik använts? Hur skulle byggnaderna se ut utan dekorationer?
3. Hur avviker den islamska konsten från konsten inom andra kulturer?
4. Vem var ibn Sina och vad var han expert på?
5. Berätta om mattvävning med några meningar. Hur förknippas det med islamsk kultur?

Adam talade om islamska högtider med sin vän Ahmed. Han blev förvånad när han hörde att Ahmeds familj firade fler högtider än id al adha och id al fitr. "Jag trodde att muslimer firar bara två id", sade Adam. "Vi firar också Profetens födelsedag. Det finns också andra skillnader. Vi fastar till exempel under ashura precis som profeten Musa, medan våra grannar ser den första månaden i den islamska kalendern, muharram, som en sorgetid som intensifieras vid ashura då profetens barnbarn dog", berättade Ahmed. "Jag har alltid trott att alla muslimer firar samma högtider", sade Adam. "Vad beror skillnaderna på?" undrade han. "Vi kan fråga min pappa."

Pappa Mustafa satt i köket när pojkarna kom hem. De berättade vad de hade pratat om och pappa Mustafa började förklara: "Nu ställde ni en svår fråga, som inte ens alla vuxna kan svara på. När profeten Muhammed hade dött behövde muslimerna en ledare, en kalif. Men människorna var inte överens om vem som skulle leda samfundet. Därför uppkom två riktningar inom islam och så är det fortfarande."

En del muslimer tyckte att vilken god muslim som helst kunde bli kalif, det vill säga muslimernas ledare. De som stöder den åsikten kallas sunnimus-

VARFÖR FIRAR VI ASHURA?

För sunnimuslimer är ashura fastans tid, för då räddade Gud Musa undan farao. Profeten uppmanade alla att fasta den dagen. För shiamuslimer är de första tio dagarna i månaden muharram sorgetid, då de sörjer att Profetens barnbarn Husain dog martyrdöden. Husains död innebär sorg också för sunnimuslimerna.

limer. Andra muslimer ansåg att profeten Muhammed redan hade utsett Ali till den första kalifen. Muslimer som stöder den åsikten kallas för shiamuslimer. Inom dessa två riktningar, sunni och shia, är de flesta religiösa frågorna ändå gemensamma. Alla muslimer följer Koranen och sunna", avslutade pappa.

sunna Profetens exempel

kalif muslimernas ledare efter profeten Muhammed

Rättsskolornas uppkomst

Alla muslimer godkänner de fyra första kalifernas regentperioder som historiska händelser, men är oense om huruvida kaliferna valdes i rätt ordning ur ett religiöst perspektiv.

På grund av åsiktsskillnader samlade muslimerna in traditionen på olika sätt. Sunnimuslimerna samlade in traditionen, hadith, av nästan alla Profetens följeslagare, medan shiamuslimerna ansåg att personer som härstammade från Profetens familj var de viktigaste berättarna. Innehållet i haditherna är ändå i stort sett detsamma.

rättsskola teoretiskt system för tolkning av islamsk lag

Tolkingen av Koranens verser, tafsir, påverkas av rättsskolorna, som tolkar traditionen och Koranens text på olika sätt. Olika rättsskolor godkänner ändå varandras lösningar, även om de inte är helt likadana.

tafsir korankommentar

Två årliga id förenar muslimer i hela världen. Därtill är id al ghadir den tredje största högtiden för shiamuslimer, för då firar de att Profeten valde Ali till sin efterföljare som muslimernas ledare och imam.

Att tolka traditionen

Islams mångfald innebär alltså att de olika rättsskolorna gör olika tolkningar. Ett exempel på en sådan skillnad är tolkingen av hur muslimer ska klä sig. Enligt vissa skriftlärdas ska muslimerna klä sig på samma sätt som under Profetens tid. Andra anser att klädseln beror på samhället, tiden och klimatet.

Under Profetens tid brukade förmögna personer visa andra sin ställning genom att använda kläder som släpade i marken. Kläderna slets förstas snabbt på det sättet. Profeten själv föredrog kläder som slutade ovanför vristbenet och därmed inte blev så slitna. Det var ett tecken på fromhet och anspråkslöshet.

De religiösa tolkningarna påverkas också av den omgivande kulturen. Profeten krävde inte att nya muslimer ska avstå från sin kultur, utan endast från de seder som kan skada dem själva.

Det finns två tolkningar av den här traditionen. Vissa muslimska män använder kläder som slutar ovanför vristbenet. Andra använder lika långa byxor som männen i den omgivande kulturen, eftersom byxlängden inte längre används för att visa ställningen i samhället och därmed inte är något man skryter med.

Islams mångfald syns till exempel i att man klär sig olika och firar olika högtider. Gemensamt för alla muslimer är att de tror på Gud och följer profeten Muhammeds exempel. Alla muslimer vänder sig mot Kaba och ber sida vid sida, även om de är av olika åsikt om vissa religiösa tolkningar.

Uppgifter

1. Vilka högtider firar muslimerna?
2. Varför är högtiderna och sederna olika hos olika muslimer?
3. Vad menas med islams mångfald?
4. Intervjua två andra elever i din grupp om deras högtidstraditioner. Gör en tabell. Vilka likheter och skillnader finns det?
5. Välj ut ett muslimskt land. Ta reda på vilka religiösa minoriteter det finns i landet och hur de syns.
6. Fundera på vad de mänskliga rättigheterna har med religionsfriheten att göra.